

Daiva Jakavonytė-Staškuvienė, Danguolė Kalesnikienė
I klasės lietuvių kalbos vadovėlio „KELIONĖ po lietuvių kalbos pasaulį“
(„Tyto alba“ leidykla, Vilnius)
RECENZIJA

Vertinti pateiktas naujas Daivos Jakavonytės-Staškuvienės, Danguolės Kalesnikienės I klasės lietuvių kalbos vadovėlis „KELIONĖ po lietuvių kalbos pasaulį“.

Parengtas vadovėlis yra reikšmingas šiais aspektais:

- atliepia daugelio mokytojų nuogastavimus dėl per didelio mokinių mokymosi krūvio – vadovėlį sudaro tik dvi knygos: kiekvienam pusmečiui po vieną. Pirmąją knygą sudaro 104 puslapiai, antrąją – 102 puslapiai. Jose didelis dėmesys skiriamas kartojimui, apibendrinimui, įsivertinimui.
- vadovėlis skirtas mokiniui, padeda mokytis savarankiškai – žaismingai ir patraukliai, vadovėlio veikėjams kalbant dialogo forma pateikiamos lietuvių kalbos taisyklės bei kita dalykinė informacija;
- išlaikytas lygiavertis santykis tarp grožinių ir negrožinių tekstų;
- gausu užduočių, kurios skatina mokinius bendrauti ir bendradarbiauti, dalytis patirtimi, tyrinėti savarankiškai, dviese su draugu ir dirbant grupėje.

Vadovėlio rankraštis atitinka lietuvių kalbos programoje nurodytą ugdymo turinio apimtį. Apima visas kalbines veiklos sritis (kalbėjimo, klausymo, skaitymo, rašymo). Pakanka užduočių ir informacijos visoms veiklos ir turinio sritims. Jis parengtas vadovaujantis Bendrosiose programose numatytą bendrųjų kompetencijų ir dalyko esminių kompetencijų ugdymu. Vadovėlio medžiaga suderinta su kitų pirmajai klasei skirtų ugdymo programų bei mokymo priemonių turiniu.

Naujasis vadovėlis pasižymi netradiciniu požiūriu į mokomosios medžiagos pateikimą:

- atsisakyta ikielemtorinio laikotarpio;
- per pirmą pusmetį mokiniai supažindinami su visomis spausdintinėmis ir rašytinėmis raidėmis, dvibalsiais, minkštumo ženklų, žodžių, atsakančių į klausimus *ką? ko daug?*, galūnių rašyba;
- antrą pusmetį mokiniai ne tik tobulina skaitymo įgūdžius, bet ir atlieka teksto suvokimo užduotis, mokosi planuoti bei pasakoti, aiškinasi žodžių, atsakančių į klausimus *kur? ką veikia?*, galūnių rašybą.

Tai, kad vadovėlio struktūra ir turinys yra kitoks, gali pasirodyti sudėtinga mokytojams, įpratusiems prie lėtesnio mokymo tempo. Tačiau vadovėlio apimtis nedidelė, todėl galima teigti,

kad mokytojai turės galimybę dirbti kūrybiškai, tikslingai, atsižvelgdami į klasės pajėgumą bei mokinių pasiekimus.

Kiekviena vadovėlio dalis prasideda kreipimusi į pirmokus. Ši įvadinė dalis nuteikia mokinius darbui, supažindina su vadovėlio veikėjais, sutartiniais ženklais. Abiejų knygų pirmuosius puslapius galima būtų papildyti detalesniais paaiškinimais apie vadovėlio sandarą, užduočių pobūdį. Tokiu būdu būtų sudaroma galimybė efektyviau planuoti, kelti tikslus ir uždavinius siekiant aiškaus rezultato.

Vadovėlyje mokymosi medžiaga pateikiama per du atverstinius puslapius. Pirmos knygos „KELIONĖS po lietuvių kalbos pasaulį“ atvarte kairysis puslapis skirtas besimokantiems skaityti, dešinysis – jau mokantiems skaityti mokiniams. Ir vienu, ir kitų užduotys susijusios su ta pačia dėstomąja medžiaga, todėl klasė lengvai gali dirbti kartu. Besimokantiems skaityti pateikti tekstai įdomūs ir patrauklūs. Nauja, kad žodžiai, kurių vaikai dar nemoka perskaityti, pavaizduoti paveikslėliuose nurodo veiksmą. Po paveikslėliu parašytas veiksmazodis. Siūlyčiau padidinti besimokantiems skaityti mokiniams tekstų šriftą.

Jau mokantiems skaityti mokiniams siūlomi eilėraščiai, pasakos, dalykiniai tekstai kelia smalsumą, yra aktualūs, orientuoti į artimiausią, labiausiai pažįstamą aplinką.

Pirmoje knygoje pateikti skirtingo sudėtingumo tekstai ir užduotys, pritaikyti skirtingų gebėjimų mokiniams, leis mokytojams diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą, skatinti bei aktyvinti gabių mokinių ugdymą.

Antroje knygoje pateikti tekstai yra skirti skaityti visiems pirmokams. Parinkti grožiniai kūriniai pratina džiaugtis, gėrėtis, skatina išreikšti savo jausmus. Nauja, kad mokiniams pateikiama skaityti ne pasakos ištrauka, bet visa pasaka. Taip mokiniai mokomi skaityti, planuoti, pasakoti ir suvokti visą kūrinį, o ne jo detales. Tačiau neaišku, kuriam laikui skiriamas šis darbas. Tikėtina, kad naujos idėjos įgyvendinimas bus pasiūlytas mokytojo knygose. Greta grožinių kūrinių yra dalykinių ir publicistinių tekstų, kurie skatina sužinoti, atrasti, patirti ir išbandyti. Skaitant antrą knygą, kyla abejonė, ar visi pirmokai antrą pusmetį gebės skaityti ir suvokti autorių pateiktus tekstus. Tikėtina, kad autorių pasiūlymai šiuo klausimu bus pateikti mokytojo knygose.

Vadovėlyje parinkti lietuvių tautosakos ir grožinės literatūros kūriniai, įvairios vaidybinės situacijos bei iliustracijos padės lavinti vaikų kalbinę raišką.

Vadovėlyje pateikiami klausimai, parinktos užduotys skatina mokinius kritiškai mąstyti, analizuoti, naudotis informacija, praktiškai veikti, įsivertinti bei aptarti veiklos rezultatus. Didelis dėmesys skiriamas mokinių bendravimui ir bendradarbiavimui analizuojant užduotis kolektyviai, grupėse ir porose. Pastebėta, kad kai kuriuose puslapiuose pateiktos užduotys gali būti pirmokams per sudėtingos arba neaiškios (pirmoji knyga psl. 85 – rašymo įgūdžiai dar per silpni, kad pirmokai

gebėtų parašyti pagal pateiktus paveikslėlius sakinius. Tai galėtų būti skirta gabesniems mokiniams; antroji knyga skyriuje „Prisimink, ko išmokai“ psl. 49 – rašymo užduotis skirta aprašyti gyvūną, tačiau mokiniai mokėsi apie gyvūnus tik pasakoti.).

Vertinamas vadovėlio rankraštis parašytas taisyklinga lietuvių kalba. Kalbos stilius aiškus, logiškas, informatyvus ir suprantamas to amžiaus vaikams. Nesuprantami žodžiai paaiškinti „Žodynėlyje“, esančiame abiejų knygų pabaigoje.

Vertinant vadovėlio tekstinės ir vaizdinės medžiagos tinkamumą, pastebėta, kad ne visur yra iliustracijos, kai kur tik iliustracijų aprašai, todėl tinkamai įvertinti sunku. Kai kurias iliustracijas siūlyčiau keisti arba patobulinti (pirmoji knyga, psl. 3 – reikėtų tikslesnės Klausiuko iliustracijos, kad mokiniai galėtų jį atpažinti kituose puslapiuose; antroji knyga, psl. 9 – nesimato žodyne parašytų žodžių, o užduotis reikalauja surasti žodžio reikšmę, psl. 28–29 – neryškūs ir per maži pateiktų gyvūnų aprašymai, galbūt pakaktų ir dviejų, psl. 36 – nuotraukos neatitinka pateiktos užduoties, psl. 37 – reikėtų įvairesnių nuotraukų, vaizduojančių, kaip galima pasakoti apie skaitomas knygas, psl. 51 – neryškios iliustracijos, pakaktų ir vienos paveikslėlių serijos). Vadovėlyje pateiktuose veikėjų (Klausiuko ir vaikų) dialoguose siūlau spalvomis išskirti svarbesnius dalykus, tai padėtų pirmokams įsidėmėti informaciją, atkreiptų jų dėmesį į esminius dalykus.

Išvada. Pateiktas vertinti Daivos Jakavonytės-Staškuvienės, Danguolės Kalesnikienės I klasės lietuvių kalbos vadovėlis „KELIONĖ po lietuvių kalbos pasaulį“ atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr.61-2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus bei atliepia Bendrosiose programose numatytus mokinių pasiekimus, todėl yra rekomenduojamas leidybai, tačiau reiktų atsižvelgti į pateiktus siūlymus dėl iliustracijų.

Recenzentas

Pradinio ugdymo mokytoja ekspertė

Nomeda Kasperavičienė

Kopija tikra

Administracijos sekretorė

Rita Zakarauskienė
20.....

